

INKLUZIJA I IDEJA MULTIKULTURALIZMA U PROGRAMIMA GRADSKE I ČITAONICE U VIROVITICI

Inclusion and the idea of multiculturalism in the programs of the City
Library of Virovitica

Mirjana Kotromanović

Gradska knjižnica i čitaonica u Virovitici
mkotromanovi@yahoo.com

Nela Krznarić

Gradska knjižnica i čitaonica u Virovitici
nela@knjiznicavirovitica.hr

Ivana Molnar

Gradska knjižnica i čitaonica u Virovitici
molnari02@gmail.com

UDK /UDC **027.022(497.525.2Virovitica):37**

Stručni rad / Professional paper

Primljeno/Received: 07.08.2019.

Broj
bibliografske
jedinice

339

Sažetak

Cilj je u ovome radu prikazati na koji način Gradska knjižnica i čitaonica u Virovitici provodi programe inkluzije i ideje multikulturalizma među korisnicima Igraonice, Dječjeg odjela i Odjela za odrasle. Ujedno se u radu definiraju pojmovi inkluzije i multikulturalizma u svrhu popularizacije i osvješćivanja te motiviranja ostalih sudionika društvenog procesa na rješavanje ove problematike. U početnom dijelu rada govori se o narodnim knjižnicama kao promicateljima inkluzivnih i multikulturalnih programa u svojim sredinama. Sljedeći dio rada objašnjava Igraonicu i njezine inkluzivne programe, a zatim inkluzivne i programe koji podražavaju ideju multikulturalizma na Dječjem odjelu. Zadnji dio rada odnosi se na inkluzivne programe Odjela za odrasle s naglaskom na njihovo jačanje i propulziju unazad nekoliko godina. U zaključnom se dijelu promišlja kako je potrebno jačati ovakve tipove programa u narodnim knjižnicama s ciljem stvaranja kvalitetnijeg društva općenito. Programi koji promiču inkluziju i ideju multikulturalizma u Gradskoj knjižnici i čitaonici u Virovitici rezultirali su povećanjem broja korisnika marginaliziranih skupina stanovništva, a što je i bio krajnji cilj. Opisani

programi kao i primjeri dobre prakse prikazani u članku, omogućit će lakši pristup ovoj problematici i ostalim knjižnicama ili drugim sudionicima društva koji se još do sada nisu uhvatili u koštac sa sličnim ili istim temama. Rezultati ukazuju na potrebu uvođenja još većeg broja ovakvih sadržaja.

Ključne riječi: Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, inkluzivni knjižnični programi, multikulturalni knjižnični programi, narodne knjižnice, socijalna isključenost

Summary

The aim of this paper is to show how the City Library of Virovitica implements programs of inclusion and ideas of multiculturalism among users of the Playroom, the Children's Department and the Adult Department. At the same time, the paper defines the concepts of inclusion and multiculturalism for the purpose of popularizing and raising awareness and motivating other participants in the social process to solve this problem. The first part deals with public libraries as promoters of inclusive and multicultural programs in their communities. The next section of the paper explains the Playroom and its inclusive programs, and then the inclusive programs that imitate the idea of multiculturalism in the Children's Department. The last part of the paper deals with the inclusive programs of the Adult Department with a focus on strengthening and promoting them over the last few years. The final part reflects on the need to strengthen these types of programs in public libraries in order to create a better society in general. Programs promoting the inclusion and idea of multiculturalism at the City Library of Virovitica have resulted in an increase in the number of users of marginalized populations, which has been the ultimate goal. The programs described, as well as the good practice examples presented in the article, will give easier access to this issue to other libraries or other members of society who have not yet dealt with similar or similar topics. The results indicate the need to introduce more such content.

Keywords: City Library of Virovitica, inclusive library programs, multicultural library programs, public libraries, social exclusion

Uvod

U novije vrijeme sve se više govori o problemu socijalne isključenosti i nemogućnosti sudjelovanja brojnih članova društva kao punopravnih u zajednici. Razlog tomu često je iskrivljena perspektiva, neznanje i nedovoljna informiranost o određenom broju pojedinaca i skupina društvenog poretka. Suvremene društvene promjene nameću potrebu razvitka cijeloga društva i promjenu slike gledanja na istaknuti problem.

Pojam socijalne isključenosti pojavljuje se 70-ih godina prošloga stoljeća. Riječ je o vremenu ulaska u recesiju industrijski razvijenih zemalja. Do tog vremena podjele su uglavnom bile klasne i statusne. Nove socijalne podjele odnosile su se na isključenost s tržišta rada, ekonomsku i kulturnu isključenost, socijalnu izolaciju, prostornu i institucionalnu isključenost.¹

Socijalna isključenost danas obuhvaća širi kontekst i različite perspektive te je uzročno-posljedično povezana s kvalitetom života pojedinca. Može se reći da je svatko tko iz bilo kojeg razloga nije aktivan sudionik u društvenom djelovanju, socijalno isključen, bilo da je riječ o stanovnicima ruralnih područja, etničkim i rasnim grupama, osobama s poteškoćama u razvoju.

U vremenu velikih migracija, posebnu pažnju treba posvetiti suzbijanju diskriminacije i uključivanju marginaliziranih skupina u društvo. Najmlađe članove društva treba učiti priznavanju različitosti te im približiti ideju multikulturalizma koja je vrlo važna za daljnji razvoj suvremenog društva.

Inkluzija i ideja multikulturalizma u narodnim knjižnicama

Jedan od glavnih aktera društva kojemu je cilj smanjenje socijalne isključenosti u svim njezinim dimenzijama, upravo su narodne knjižnice. Narodne knjižnice su pokretači brojnih inkluzivnih usluga, programa i sadržaja namijenjenim različitim društvenim skupinama u svojim lokalnim zajednicama. Bilo da je riječ o beskućnicima, pripadnicima manjina, te osjetljivim skupinama općenito. Činjenica da su u programe uključena djeca najmlađe dobi kao i osobe treće životne dobi, ulijeva dodatan optimizam.

Samo se oni koji srastaju sa svojom kulturom ne boje raznolikosti i pluralizma, te su spremni i sposobni na pozitivan stav prema kulturnoj razmjeni. To pred knjižnice kao

¹ Usp. Sućur, Zoran. Socijalna isključenost i socijalna pravednost. // Socijalno inkluzivne knjižnične usluge : zbornik radova. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2018. Str. 13.

promicatelje kulture i međukulturnog dijaloga, te nezaobilazne čimbenike u cjeloživotnom učenju i razvoju pismenosti 21. stoljeća postavlja nove zadaće.

„U uspostavljanju međukulturnog dijaloga knjižnice imaju izuzetan značaj jer njihova je zadaća osigurati pristup informacijama za sve građane, bez isključivanja na bilo kojoj osnovi.“²

One postaju središnjim, multikulturalnim prostorom svoje sredine koji je odavno „prerastao“ definiciju mjesta na kojemu se posuđuju knjige. Knjižnice su mjesta susreta, znanja i zabave. U njima učimo kako postati bolji i tolerantniji ljudi koji prihvaćaju sve ono što je različito u bilo kojem kontekstu postojanja i djelovanja.

„Knjižnice postaju mjesta učenja, uspostavljanja dijaloga, udoban i kreativan javni prostor u kojemu se razvijaju odnosi među ljudima. Stječe iskustvo, potiču rasprave i razmjena ideja, stvaraju veze i izgrađuje društvena zajednica, osnažuje civilno društvo te proširuje sudjelovanje javnosti u demokraciji.“³

U kontekstu tolerancije, prihvaćanja različitosti i općenito socijalne isključenosti, svi smo posebno senzibilizirani kada su u pitanju djeca i mladi kao izrazito osjetljiva skupina. Brojne knjižnice diljem Hrvatske već godinama kreiraju različite programe u kojima prioritetom postaju djeca sa smetnjama u razvoju, pripadnici manjina, djeca bolesnici u bolnicama, djeca stanovnici ruralnih područja koja nisu pokrivena knjižničnom mrežom.

Sukladno tome, organiziraju se i različiti programi na kojima se djecu koja imaju adekvatne uvjete za život, od najranije dobi uči kako da prihvate one koji su drugačiji. Neovisno o tome jesu li druge vjere, nacionalnosti, drugačije boje kože, slabijeg imovinskog stanja, govore drugim jezikom ili su pak to djeca s poteškoćama u razvoju.

Svi oni koji vrlo često postaju dijelom neprihvaćenih i neprihvatljivih društvenoj zajednici, a što u 21. stoljeću ne bi trebalo biti dopustivo. Upravo na tragu rečenog, Gradska knjižnica i čitaonica u Virovitica u ulozi je narodne knjižnice koja svojim sadržajima i programima promiče inkluziju i brine se o socijalno osjetljivim skupinama. Knjižnica ujedno i razvija programe putem kojih korisnike uči temeljnim ljudskim

² Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. 1. hrvatsko izdanje prema 3. izdanju izvornika. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 7.

³ Gabriel, Dunja Marija; Leščić, Jelica. Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova. 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015. Str. 7-8.

vrijednostima – toleranciji, prihvaćanju, povjerenju i razumijevanju. S takvim programima se započinje od najranije dobi, odnosno kroz programe korisnika Igraonice.

Inkluzivni programi Igraonice

Program Igraonice namijenjen je djeci, od jedne godine pa do polaska u školu i traje kontinuirano cijelu godinu. Djeca se upisuju u Igraonicu tijekom cijele godine te se svrstavaju u skupine po svojoj kronološkoj dobi. Dolaze dva puta u tjednu i ostaju sat i pol. „Kraći programski sadržaji zamišljeni su kao edukativno – zabavni programi, planirani na tjednoj i dnevnoj osnovi u kojima su spojeni igra i učenje za što im je osiguran ugodan i dobro opremljen prostor.“⁴

Programi su koncipirani u vidu poticanja na zajedničku igru, grupne i individualne aktivnosti, ostvaruju se ovisno o zainteresiranosti djece i situacijskim poticajima toga dana.

Korištenjem različitih medija namijenjenih predškolskoj djeci (slikovnica, igračke, scenske lutke, AV građa i sl.) ostvaruje se neposredan rad s djecom.

U provedbi i realizaciji programskih sadržaja slikovnica je neizostavna, dominantna i svakodnevno prisutna. Roditelj je uvijek dobro došao i ima mogućnost aktivnog sudjelovanja u ponuđenim aktivnostima.

Obiteljima s djecom sa smetnjama u razvoju omogućeno je korištenje takvih programa, stvoreni su uvjeti za uspješnu integraciju, a djeci omogućena igra s vršnjacima te jačanje socijalnih vještina.

Bez obzira na dobru volju i spremnost na rad i integraciju djece, pa i cijelih obitelji u programe Igraonice, još uvijek ima prostora za stjecanje iskustva i teoretskog znanja za rad s djecom koja imaju teškoće. Upravo zato ostvarena je suradnja s defektolozima i radnim terapeutima koji, kada je to potrebno, svojim iskustvom i savjetima olakšavaju pristup djeci s potrebama te pomažu u kreiranju programa za pojedino dijete. Ciljevi kojima se teži su učiti djecu o toleranciji, omogućiti što uspješniju integraciju, smanjiti diskriminaciju djece s teškoćama u razvoju, informirati se o teškoćama, prenositi roditeljima važnost rane intervencije, uključivati djecu u rehabilitacijske i druge programe.

⁴ Gradska knjižnica i čitaonica. Aktivnosti. URL: <http://www.knjiznicavirovitica.hr/aktivnosti/> (2019-11-20)

Uspješnu integraciju djece s teškoćama u razvoju moguće je ostvariti ako se u skupini djece koja sudjeluje u pojedinom predškolskom programu kontinuirano radi na uklanjanju predrasuda, negativnih stavova, smanjenju diskriminacije te na poticanju tolerancije i zajedničkog rada.

Kao što je važno poučiti odgojiteljice i knjižničare te druge stručnjake koji rade s takvom djecom, jednako tako je važno poučiti i djecu bez teškoća kako da pristupe djetetu s teškoćama i ostvare kvalitetnu interakciju.

Često se zna desiti da su djeca s teškoćama u razvoju izolirana i neprihvaćena od strane drugih članova skupine iz razloga što djeca ne znaju na koji način ostvariti uspješnu komunikaciju. Dijete s teškoćama također treba poučavati o primjerenim oblicima interakcije te na taj način smanjivati neprimjerena ponašanja.

Kada se već u predškolskoj dobi uklone neke predrasude prema osobama s invaliditetom stvoren je dobar preduvjet za uspješniju integraciju djece s teškoćama u razvoju u školskom sustavu te uspješniju inkluziju te djece u odrasloj dobi. S obzirom na dosadašnja iskustva i nadalje je planirana suradnja sa stručnjacima te pružanje prilike za uključivanje svakog djeteta predškolske dobi u kraće programske sadržaje.

Promicanje inkluzije i ideje multikulturalizma kroz programe Dječjeg odjela

„Dječji odjel Gradske knjižnice i čitaonice u Virovitici nalazi se u prizemlju, obuhvaća Dječju čitaonicu, Multimediju, Kutak slikovnica, Čitaonicu tiska te Informacijsko – posudbeni pult.“⁵ Sadržaji i programi Dječjeg odjela usmjereni su na poticanje čitanja, razvijanje ljubavi prema knjizi, poboljšavanje komunikacijskih vještina, odgajanje budućih korisnika knjižnice, izgradnju boljih međuljudskih odnosa i toleranciju te na uključivanje i socijalno osnaživanje.

Programi i sadržaji uključivanja i socijalnog osnaživanja nastavljaju se dakle provoditi nakon izlaska djece iz Igraonice i njihovog nastavka sudjelovanja u programima Dječjeg odjela, a najviše kroz kontinuiranu suradnju sa Centrom za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica.

„Riječ je o ustanovi koja kroz suvremeni multidisciplinarni pristup i timski rad pruža djeci i svim osobama s teškoćama kvalitetan odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju kako

⁵ Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica. Dječji odjel. URL: <http://www.knjiznicavirovitica.hr/djecji-odjel/> (2019-11-20)

bi ih se osposobilo za što samostalniji život i inkluziju u socijalnu zajednicu. Svojom otvorenošću, poticajnom atmosferom i suradnjom pomažu svakoj osobi s teškoćama u ostvarenju svojih potencijala i osiguravanju mjesta u zajednici.“⁶

Osim uobičajenih posjeta Dječjem odjelu u kojima polaznici Centra na radionicama često sudjeluju zajedno s učenicima osnovnih škola s područja Grada, uključili su se i u kampanju *I ja želim čitati*.

Tako su kao gosti sudjelovali na predstavi Dramske skupine Knjižnice, a čiji je krajnji cilj informiranje i educiranje javnosti o problematici osoba s teškoćama čitanja i disleksijom. Ujedno su njihovi logopedi i defektolozi održali predavanja i radionice na istu temu te na taj način omogućili svih građanima besplatnu edukaciju u svrhu lakšeg prepoznavanja i u konačnici rješavanja ovog, u novije vrijeme, ne tako rijetkog problema.

U realizaciji inkluzivnih programa Dječjeg odjela, sudjeluju brojni suradnici i pojedinci u zajednici. Primjerice, s Općom bolnicom Virovitica ostvarena je izvrsna suradnja na polju uključivanja. Naime, u Dječjem tjednu redovito se odlazi na Dječji odjel Opće bolnice Virovitica. Djeci se tom prilikom čitaju slikovnice kako se ne bi osjećali isključenima s obzirom na situaciju koja im trenutno onemogućava boravak izvan ustanove.

Osim programa u koje su uključeni drugačiji koji sudjeluju kao ravnopravni sudionici u njima, na Dječjem odjelu Gradske knjižnice i čitaonice u Virovitici uči se o „drugačijima“ i kroz promicanje ideje multikulturalizma. Posebna pažnja posvećuje se kulturno različitim skupinama te promicanju kulturne i jezične raznolikosti.

Kroz radionice koje se već treću godinu zaredom kontinuirano održavaju u suradnji s Društvom „Naša djeca“ Virovitica, obilježava se Međunarodni dan tolerancije i Međunarodni dan obitelji na kojemu se uči kako izgledaju različite obitelji diljem svijeta.

Ljeto 2019. na Dječjem je odjelu bilo je posvećeno ideji multikulturalizma i prihvaćanju različitosti. Radionice koje su se održavale tijekom cijelog srpnja sufinancirane su sredstvima Ministarstva kulture i uključivale su tri tjedna učenja stranih jezika (češki, njemački, engleski) te četvrti, multikulturalni tjedan.

Svaki od pet dana u tom četvrtom tjednu bio je posvećen nečemu što je različito od onoga što im je, uvjetno rečeno, poznato. Sudjelovala su djeca u dobi od pet do deset

⁶ Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica. URL: <https://www.coorvirovitica.hr/o-skoli/931/> (2019-04-08)

godina tako da su se mnogi od njih prvi puta susreli s određenim znanjima i pojmovima. Radionice su započele s temom upoznavanja pojedinih ljudskih rasa. Fotografije ljudi iz različitih dijelova svijeta stavljali su u šareni okvir izrađen od otisaka dlanova. Korištena je tehnika kolaža. Okvir ruku simbolizirao je zajedništvo, a šarenilo različitost. Poruka na kraju prve radionice izrečena je sintagmom „jednaki u različitosti“. Sljedeći dan upoznavali su kontinente i države. Osim učenja o kontinentima, uspjeli su se organizirati na karti te stvoriti percepciju o tome gdje se nalazi Hrvatska u odnosu na druge države, odnosno Europa u odnosu na druge kontinente. Posljednji dani bili su posvećeni zastavama koje su se učile kroz kvizove, igre asocijacija, spajanje s državama, memorijske kartice. Evaluacija je pokazala izvrsne rezultate u vidu prepoznavanja, a što je rezultat učenja kroz igru. Knjižnice kao mjesta okupljanja postaju i mjestima interakcije ljudi različitih kultura, posebno ako se novi naraštaji budu poticali na isto kroz ovakve i slične programe.

Inkluzivni programi Odjela za odrasle

„Odjel za odrasle najveći je odjel u Knjižnici. Zajedno sa Stručno-znanstvenim odjelom čini prostorni niz, a nalazi se na katu Knjižnice. Raznovrsnim aktivnostima Knjižnica informira i integrira različite skupine društva, a upravo se preko Odjela za odrasle ostvaruje suradnja Knjižnice s različitim ustanovama, organizacijama i udrugama.“⁷

Postupno i braniteljska populacija pokazuje interes prema knjižnici i programskim događanjima. Tako od 2017. godine branitelji s područja Virovitičko-podravske županije uključeni u Dnevnu bolnicu u okviru bolničkog programa dolaze u obilazak knjižnice. Prilikom obilaska upoznaju se s prostorom i radom knjižnice, zbirkama, programskim događanjima koje knjižnica nudi, uslugama te načinima kako mogu postati i ostati članovi knjižnice.

Cilj takvih druženja s braniteljima jest istaknuti važnost čitanja i pozitivnog utjecaja čitanja na zdravlje. Obilasci se realiziraju u pratnji radne terapeutkinje. Od travnja 2019. godine „druženje“ je preraslo u *Radionice za branitelje* upravo s ciljem poticanja

⁷ Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica. O odjelu. URL: <http://www.knjiznicavirovitica.hr/o-odjelu/> (2019-11-20)

čitanja u svrhu unapređivanja zdravlja. Radionice traju oko dva sata, a vode ih voditeljica Odjela za odrasle Gradske knjižnice i čitaonice u Virovitici i psihologinja iz Dnevne bolnice Opće bolnice Virovitica. Održavaju se jednom do dva puta mjesečno, ovisno o grupi jer se polaznici programa Dnevne bolnice izmjenjuju. Do sada je održano šest takvih radionica.

Na radionicama se nude naslovi koji bi braniteljima mogli biti zanimljivi, čitaju se ulomci, razgovara o pročitanom, čitaju aforizmi i poticajne misli. Svi polaznici izuzetno su aktivni i opušteni i sve se ustvari odvija u vrlo ležernoj atmosferi. Rezultati su vrlo pozitivni: od učlanjivanja braniteljske populacije u knjižnicu do dobrog socijalnog kontakta i osobnog interesa za razgovor i afirmaciju. Ozračje knjižnice umjesto bolničkog ozračja često ima pozitivan učinak na polaznike radionica. Ideja je zaista mnogo tako da je daljnja suradnja između Knjižnice i Dnevne bolnice zagarantirana. U planu je i skoro vrlo slična suradnja s Crvenim križem čiji su polaznici okupljeni u mali čitateljski klub pokazali interes za ovakav tip radionica.

Osim braniteljske populacije, u inkluzivne usluge Odjela za odrasle Gradske knjižnice i čitaonice u Virovitici uključene su i osobe starije životne dobi.

Kako je sve počelo?

U Mjesecu hrvatske knjige 2012. godine počeo je projekt naziva *Posjet Gradske knjižnice i čitaonice ustanovama za osobe starije životne dobi*. Time je knjižnica napravila iskorak, izašla izvan svojih okvira i krenula prema potencijalnim korisnicima.

Svjetska zdravstvena organizacija potiče „aktivno starenje“ koje podrazumijeva trajno sudjelovanje starijih osoba na svim razinama društvene interakcije. Slijedom navedenog, činilo se prikladnim da knjižnica, osim što podržava cjeloživotno obrazovanje, omogući kroz ovaj Projekt potrebne društvene, kulturne, zdravstvene, i druge informacije osobama starije životne dobi. Projektom su obuhvaćene ustanove u Gradu Virovitici i okolici, a koje uključuju obiteljske domove i udruge umirovljenika.

Raznovrsnim radionicama promiče se kultura čitanja među osobama starije životne dobi, upoznaje ih se s knjižničnim fondom, programskim događanjima u kojima bi i oni sami mogli sudjelovati te se provodi biblioterapija. Preporučuju im se knjige na uvećanom tisku i male težine, bogato ilustrirane knjige, putopisi s velikim fotografijama u boji, knjige posebnog sadržaja: vrtlarstvo, cvjećarstvo; časopisi o zdravlju, vjerski časopisi. Radionice su prilagođene štićenicima domova te su uz čitanje i razgovor obogaćene slušanjem glazbe koja stvara opuštenu atmosferu. Najhrabriji imaju priliku i

zaplesati. Rezultati organiziranih posjeta u ustanove za osobe starije životne dobi vrlo su pozitivni. Kroz svijet knjiga i glazbe održava se aktivan um i duh, jača kvaliteta socijalnog kontakta te unapređuje zdravlje kroz mehanizme poticanja.

U sklopu Gradske knjižnice i čitaonice Virovitica djeluje i *Kutak za slijepe i slabovidne osobe*. Kutak je otvoren 2010. godine i smješten je u prizemlju knjižnice. Njime su slijepe i slabovidne osobe, ujedno i korisnici, dobili svoje mjesto u Knjižnici u kojemu se mogu ugodno osjećati.

Od njegova otvaranja pa sve do danas održane su brojne manifestacije i aktivnosti u suradnji s Hrvatskom knjižnicom za slijepe te Udrugom slijepih i slabovidnih Virovitičko-podravske županije koje zaslužuju zaseban prikaz u nekom budućem stručnom radu.

Zaključak

Narodne knjižnice svojim djelovanjem opravdavaju status multikulturalnih središta svojih sredina čija je primarna zadaća prihvaćanje raznolikosti i različitosti te uključivanje svih članova društva u svoje sadržaje i programe. Gradska knjižnica i čitaonica u Virovitici s programima osvješćivanja započela je od djetetove najranije dobi, programima Igraonice, što je doprinijelo jasnijem shvaćanju ove problematike i lakšem pristupanju i rješavanju iste u kasnijoj djetetovoj dobi kroz programe Dječjeg odjela. Ukoliko se osobe ipak kasnije uključe o programe ovog tipa, potrebno je „otkriti“ koliki je stupanj njihova senzibiliteta prema navedenoj problematici. „Ljudima će jedino biti moguće razumjeti situaciju ako počnemo raditi na osnovi njihovog osobnog znanja, osjećaja i iskustva. S te polazne točke moći će naučiti kako prihvatiti drugačije kulturološke i osobne realnosti i dobiti nove percepcije i znanja.“⁸ Kako bismo stvorili bolje i sretnije društvo u cjelini dužnost je svakoga od nas djelovati u svojim lokalnim zajednicama. Provedeni sadržaji Odjela za odrasle s ciljem osnaživanja i uključivanja socijalno osjetljivih skupina i u kasnijoj životnoj dobi rezultirali su povećanjem broja istih skupina kao i percipiranju Gradske knjižnice i čitaonice u Virovitici kao drugog dnevnog

⁸ Svi različiti – svi jednaki : europska kampanja mladih protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije : obrazovni paket – ideje, metode i aktivnosti za neformalno interkulturalno obrazovanje mladih ljudi i odraslih / s engleskog prevela Rozalija Baričević ; urednica Božica Sedlić. Slavonski Brod : Europski klub Slavonski brod, 2000. Str. 56.

boravka u koji se uvijek rado vraćaju. U skladu s navedenim, knjižica je u cjelini prepoznata kao mjesto koje promiče toleranciju i uključuje marginalizirane skupine stanovništva u zajednicu.

Literatura

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica. URL: <https://www.coorvirovitica.hr/ostkoli/931/> (2019-04-08)

Gabriel, Dunja Marija; Leščić, Jelica. Narodne knjižnice kao treći prostor : zbornik radova. 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015.

Gradska knjižnica i čitaonica. Aktivnosti. URL: <http://www.knjiznicavirovitica.hr/aktivnosti/> (2019-11-20)

Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica. Dječji odjel. URL: <http://www.knjiznicavirovitica.hr/djecji-odjel/> (2019-11-20)

Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica. O odjelu. URL: <http://www.knjiznicavirovitica.hr/odjelu/> (2019-11-20)

Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. 1. hrvatsko izdanje prema 3. izdanju izvornika. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Sučur, Zoran. Socijalna isključenost i socijalna pravednost. // Socijalno inkluzivne knjižnične usluge : zbornik radova. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica, 2018.

Svi različiti – svi jednaki : europska kampanja mladih protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije : obrazovni paket – ideje, metode i aktivnosti za neformalno interkulturalno obrazovanje mladih ljudi i odraslih / s engleskog prevela Rozalija Baričević ; urednica Božica Sedlić. Slavonski Brod : Europski klub Slavonski brod, 2000.